

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Nefndarálit umhverfis- og náttúruauðlindanefndar um
**ráðherranefndartillögu
um norræna áætlun um sjálfbæra þróun**

1. Tillaga nefndarinnar

Umhverfis- og náttúruauðlindanefnd leggur til að Norðurlandaráð beini tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um

*að samþykkja og hrinda í framkvæmd Ráðherranefndartillögu B 284, *Norræn áætlun um sjálfbæra þróun*, með þeim breytingum sem Norðurlandaráð leggur til, með fyrirvara um að tillaga um verkefni verði lögð fram sem ráðherranefndartillaga á árinu 2013*

að tryggja að fagsviðin sem málið varðar skipuleggi starf sitt á grundvelli áætlunarinnar og forgangsráði verkefnum í samræmi við markmið hennar og að skýrsla um starfið verði lögð fyrir Norðurlandaráð á árinu 2013

2. Bakgrunn

Med utgangspunkt i en statsministerdeklarasjon i 1998 har Nordisk ministerråd utarbeidet tre etterfølgende 4-års strategier, som har hatt som formål å fremme arbeidet med bærekraftig utvikling i Norden. Strategiene har både skissert de langsiktige mål og kortsiktige prioriteringer. Det har vært tale om overordnede tverrsektorielle rammer for arbeidet, som dekker de tre dimensjoner av bærekraftig utvikling, nemlig den økonomiske, sosiale og økologiske. I det foreliggende forslag til strategi er tidsrammene 2013 til 2025 og kultur er inkludert som en viktig dimensjon i tillegg til de tre andre dimensjoner.

Den foreslåtte strategi har som overordnede mål at de nordiske land suksessivt utvikler samfunn med mer bærekraftige velferdsmodeller og skaper en positiv endring innenfor en overskuelig tid. Nåværende og kommende generasjoner skal ha samfunn preget av sikkerhet, godt helbred og verdig liv. Rio-prinsippene om forsiktighet, forurensning- og produsentansvar samt substitusjonsprinsippet skal være veiledende.

I det fremlagte forslag til strategi, som skal gjelde fra 2013 og revideres ved behov, identifiseres fem hovedområder;

- velferd
- økosystemer
- klima
- ressursbruk
- samt utdanning, forskning og innovasjon

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

For hvert område beskrives to eller flere målsetninger fram til 2025, i alt 16 målsetninger. Det står at innen år 2025 skal det oppnås betydningsfulle resultater innenfor de prioriterte områder. Resultatene overvåkes ved hjelp av et sett indikatorer, som oppdateres årlig i en rapport.

Strategiens verdier og målsetninger skal integreres i fagministrenes sektorprogrammer, og omsettes til konkrete tiltak med målbare mål, som det fastslås i innledningen til strategien. Avslutningsvis står at Nordisk ministerråd skal også følge opp på Rio + 20 konferansen.

I følge forslaget vil samarbeidsministrene straks etter at strategien er vedtatt henstille til fagministrene at de rapporterer om de konkrete tiltak, som de vil være deres bidrag til oppfølging av strategien. Med utgangspunkt i de sektorvise rapporter vil det bli utarbeidet en redegjørelse til Nordisk råd, som fremlegges ved sesjonen i Oslo i 2013.

3. Remisbehandling

Under utvikling av strategien har et utkast til strategi vært til remisbehandling, som har inkludert Nordisk ministerråds fagektorer og landene. Videre har et utvalg interesseorganisasjoner fått den til remisbehandling. Nordisk råds sekretariat har også sendt synspunkter under remisbehandlingen.

Miljø- og naturressursutvalget har hovedansvar for Nordisk råds behandling av ministerrådsforslaget. Forslaget vedrører også Velferdsutvalget, Medborger- og forbrukerutvalget, Næringsutvalget og Kultur- og utdanningsutvalget. Forslaget er derfor forelagt disse utvalg til vurdering innen den endelige behandling i Rådet.

Medborger- og forbrukerutvalget har i flere år arbeidet for å sikre at mangfold er en del av det nordiske samarbeidet som inkluderer likestilling og likebehandling med hensyn til kjønn, etnisitet, religion, alder, handikap og seksuell legning og er tilfredse med at disse aspekter inngår i hovedområdet om det nordiske velferdssystemet. Derutover noterer utvalget med tilfredshet at arbeidet med menneskerettigheter og ikke minst utfordringene med hensyn til menneskehandel blir prioritert.

I forhold til hovedsatsningsområdet om ressurser påpekes behovet for å inkludere forbrukeraspectet, ikke minst i forhold til den økende anvendelse av kjemikalier og nano-materialer i forskjellige produkter.

I forhold til mattrygghet og dyrehelse fremheves «One Health»-konseptet, dvs. at det arbeides ut fra en helhetstankegang og tverrsektorielt med forholdet mellom menneske-dyr-natur og miljø. Forebyggende arbeid med vekt på samarbeidet mellom human- og veterinærmedisin samt miljøsektoren for å unngå ytterligere spredning av resistensproblematikken bør vektlegges.

Velferdsutvalget fremhever sitt arbeid med Nordisk handlingsplan om sjeldne diagnoser og høyspesialisert behandling (A1514), TFI-II (Toppforskningsinitiativ II, velferd, helse og sosial (A 1505)), og en felles nordisk elektronisk register for autorisert helsepersonell, grensehinder helse og sosial, ungdomsarbeidsløshet, et inkluderende arbeidsliv,

utenforskap, fattigdom i Norden, barn og unge som er utsatt og hvilke konsekvenser det har i et langsiktig perspektiv, alkohol og tobakkspolitikk, doble demografiske utfordringer, helsesamarbeid på tvers av de nordiske grenser, organisering av helse- og sosialområdet, demografiske utfordringer, velferdsteknologi, ADHD problematikk, universell utforming, sosiale og helsemessige forskjeller og annet. Velferdsutvalget legger seg på overordnede nivå for å se en nordisk nytteverdi også i forhold til en sosialøkonomisk tilnærming innenfor velferdsområdet som krever betydelige budsjettprioriteringer.

Velferdsutvalget ser det er positivt at Velferd er løftet opp som en av fem hovedprioriteringer i strategien. Det er helt nødvendig siden det er her det også vil være betydelige utfordringer i forhold til blant annet økonomi, det å opprettholde et godt velferdssamfunn og gode velferdstilbud til alle. Velferdsutvalget vil understreke viktigheten av at strategien er dynamisk og har muligheter for å endre seg innenfor det velferdspolitiske området- siden utfordringene innenfor helse- og sosialsektoren vil være betydelig i alle våre nordiske samfunn.

Det vil være viktig at sektorministrene i sine planer tenker bærekraftige løsninger samtidig visjonært for å videreutvikle sektoren og den velferdspolitiske arena og de utfordringer Norden står ovenfor. *Velferdsutvalget kan ikke se at Ministerrådsforslag B 284 miljø/ om bærekraftig utvikling, har fått den nødvendige politiske realitetsbehandling, som er nødvendig for en så overgripende strategi som skal ha en levetid fra 2013 til 2025. Velferdsutvalget vil at B 284/ miljø; om bærekraftig utvikling, bør utsettes til en endelig behandling og godkjenning, under Temasesjonen 10.-11. april 2013, Riksdagen Sverige.*

Kulturutvalget kan bakke opp om strategien.

Næringsutvalget har ikke realitetsbehandlet ministerrådsforslaget men vil løfte fram relevante substansspørsmål på en senere tidspunkt.

4. Sjóarmið umhverfisnefndar

Að mati umhverfis- og náttúruauðlindanefndar er tillagan góður almennur rammi sem getur nýst til að tengja áþreifanlegt starf fagsviðanna á skýran hátt almennum markmiðum áætlunarinnar; að löndin þróa smám saman samfélög með sjálfbærum velferðarkerfum og komi á jákvæðum breytingum innan tíðar.

Nefndin styður almenn markmið tillögunnar og markmiðin fyrir meginsviðin fimm. Að mati nefndarinnar er einkum hugmyndin um að flétta menningarmálin inn áætlunina áhugaverð. Með menningarmálum má vekja nauðsynlegan áhuga og efla þátttöku almennings.

Nefndin fagnar því að í kaflanum um norrænt velferðarkerfi er fjallað um fjölbreytni, þ.m.t. jafnrétti og jöfn tækifæri óháð kyni, uppruna, trú, aldri, fötun eða kynhneigð. Ennfremur fagnar nefndin því að mannréttindamál, ekki síst varðandi mansal eru í forgrunni.

Meginmarkmiðið missir þó marks ef fagsviðin sem málið varðar skipuleggja ekki starf sitt á grundvelli áætlunarinnar og veita verkefnum sem tengjast áætluninni forgang. Þar er átt við fagsvið eins og orkumál, menntun og rannsóknir, atvinnulíf, frumframleið slugreinar, félags- og heilbrigðismál, menningar- og umhverfismál. Nefndin telur æskilegt að fagsviðin leggi fram kynni framsækin markmið með þeim tillögum um aðgerðir sem fram koma síðar.

Nefndin væntir mikils af tillögum ráðherranefndarinnar um verkefni sem áætlunin er að leggja fram á árinu 2013. Það vekur eftirtekt að

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

ráðherranefndin hyggst kynna tillögur um verkefni sem greinagerð til Norðurlandaráðþings. Það telur nefndin ófullnægjandi. Tillögunar um verkefni ber að leggja fram sem ráðherranefndartillögu sem fjallað verði um í viðkomandi nefndum Norðurlandaráðs og lögð fyrir þing ráðsins til samþykktar.

Nordiska rådet

Á fundi sínum í september fjallaði nefndin um framkvæmdaáætlun um umhverfismál ásamt rammaáætlun um fiskveiðar og fiskeldi, landbúnað, matvæli og skógrækt. Í þeim er hvergi vísað í tillögu að áætlun um sjálfbæra þróun né heldur í markmiðin. Nefndin gerir ráð fyrir að ráðherranefndin leiðrétti það.

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Nefndin álitur að áætlun sem á að gilda frá árinu 2013 þurfi að endurskoða eftir þörfum. Norrænt samstarf á að vera virkt og það þarf sífellt að aðlaga nýjum viðfangsefnum. Því álitur nefndin að endurskoða þurfi áætlunina reglulega, í það minnsta á fjögurra ára fresti.

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

Hvað markmið um loftslagsmál varðar, bendir nefndin á nefndartillögu um norrænu fjárfestingarstofnanirnar (A1569/miljö). Fjárfestingar í loftslagsvænum lausnum í orkumálum og aðlögun að loftslagsbreytingum verða kostnaðarsamar á næstu árum. Í sambandi við markmið um loftslagsmál í fjórða kafla þykir nefndinni ástæða til að benda á hlutverk fjármögnunarstofnananna í starfi að þeim málum. Í sama kafla mætti einnig vísa til þess að norrænu löndin setja sér hvert um sig metnaðarfull markmið um að draga úr losun gróðurhúsalofttegunda heima fyrir. Þessi markmið þarf hugsanlega að endurskoða þegar vísindanefnd Sameinuðu þjóðanna um loftslagsbreytingar leggur fram mat sitt, væntanlega á árunum 2013 og 14.

J.nr. 12-00240-4

Hvað varðar megináðgerðasviðið um sjálfbæra nýtingu auðlinda, er bent á þörfina fyrir að neytendamál séu höfð þar með, ekki síst í ljósi aukinnar notkunar kemískra efna og nanóefna í ýmsum framleiðsluvörum. Ennfremur skortir skýrari tilvísun til mikilvægis þess að útvega ört fjölgandi mannkyni matvæli og hlutverks Norðurlanda í því risavaxna viðfangsefni. Það mætti vera meðal markmiða fram til ársins 2025. Þar ber að leggja áherslu á matvælaöryggi og heilbrigði dýra. Byggja þarf á grundvelli þverfaglegrar heildarsýnar á samhengið milli manna-dýra-náttúru og umhverfis. Beina þarf sjónum að fyrirbyggjandi aðgerðum með áherslu á samstarf lækna- og dýralæknavísinda og umhverfissviðs til að komast hjá frekari útbreiðslu ónæmisvanda.

Í ljósi áherslunnar sem lögð er á norræna velferðarkerfið skal það undirstrikað að áætlunin þarf að vera virk og gefa kost á breytingum á sviði velferðarmála og geti aðlagast breytingum þeim sem kunna að verða í framtíðinni. Fagráðherrarnir eiga í áætlunum sínum að hafa bæði sjálfbærar lausnir og framtíðarsýn í huga við þróun fagsviðanna og velferðarmálanna.

Nefndinni er ljóst að við gerð fjárhagsáætlunar geta samstarfsráðherrarnir stutt við tengingu, framkvæmd og eftirfylgni áætlunarinnar. Þetta er afar mikilvægt að mati nefndarinnar. Þá geta fagsviðin, hvert á sínu ábyrgðarsviði, forgangsraðað í samræmi við markmið áætlunarinnar og leitað eftir samstarfi við önnur fagsvið.

Nefndin fagnar tillögu um að starfsemi og aðstaða skrifstofu Norrænu ráðherranefndarinnar skuli rekin á grundvelli sjálfbærrar þróunar og styður jafnframt hugmyndina um að umhverfisvotta starfsemina eins og hún leggur sig.

5. Niðurstaða

Í ljósi þess sem hér hefur komið fram leggur umhverfis- og náttúruauðlindanefndin til að Norðurlandaráð beini tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um

að samþykkja og hrinda í framkvæmd Ráðherranefndartillögu B 284, *Norræn áætlun um sjálfbæra þróun*, með þeim breytingum sem Norðurlandaráð leggur til, með fyrirvara um að tillaga um verkefni verði lögð fram sem ráðherranefndartillaga á árinu 2013

að tryggja að fagsviðin sem málið varðar skipuleggi starf sitt á grundvelli áætlunarinnar og forgangsraði verkefnum í samræmi við markmið hennar og að skýrsla um starfið verði lögð fyrir Norðurlandaráð á árinu 2013

Helsingfors, 30. október 2012

Ífheiður Ingadóttir (VG)

Anders Eriksson (ÁF)

Anita Brodén (FP)

*Ann-Kristine Johansson (S), for-
mann*

Christina Gestrin (sv)

Eeva-Maria Maijala (cent)

Jan Lindholm (MP)

Kim Kielsen (S)

Lauri Heikkilä (saf)

Margareta Larsson (SD)

Oskar J. Grimstad (FrP)

Stefan Capland (M)

Thomas Danielsen (V)

Tore Hagebakken (A)

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:

Umhverfis- og

náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:

- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Ministerrådsförslag om ett gott liv i ett hållbart Norden – Nordisk strategi för hållbar utveckling

Syftet med den nordiska strategin för hållbar utveckling

Den nordiska strategin för hållbar utveckling är ett överordnat tvärsektoriellt styrdokument för Nordiska ministerrådet. Allt arbete som görs inom ramen för Nordiska ministerrådet ska ha ett integrerat hållbarhetsperspektiv. Nordiska ministerrådet ska genom nordiskt samarbete prioritera teman, processer och projekt som främjar en hållbar utveckling.

Det nordiska samarbetet om hållbar utveckling inleddes med en statsministerdeklaration i 1998. Den första nordiska strategin inom hållbar utveckling trädde i kraft i 2001, har reviderats regelbundet och det antogs även en ny statsministerdeklaration i 2008. Den här strategin är därmed den fjärde samnordiska strategin om hållbar utveckling och ska främja tvärsektoriellt samarbete inom ministerrådet. Strategin fokuserar på områden där Norden har gemensamma intressen och utmaningar, där det finns särskilt goda förutsättningar att bidra till hållbar utveckling, där det nordiska samarbetet skapar ett mervärde samt bidrar till ökad kompetens och effektiviserar resursanvändningen.

Den övergripande målsättningen med strategin är att de nordiska länderna successivt ska utveckla samhället till en mer hållbar välfärdsmodell och att skapa positiva förändringar inom överskådlig tid. Fram till år 2025 ska betydande resultat inom de prioriterade områdena ha uppnåtts. Även Nordiska ministerrådets och Nordiska ministerrådets sekretariats egen verksamhet och faciliteter ska vara hållbara. En möjlig väg är att miljöcertifiera hela verksamheten.

Nordiska ministerrådet ska främja ett nordiskt samarbete för hög sysselsättning, grön tillväxt och ökad konkurrenskraft. Försiktighetsprincipen, principen om att förorenaren betalar, producentansvar, samt substitutionsprincipen, ska vara vägledande för arbetet liksom ökad internalisering av externa kostnader i priset på produkter. Dessa mål och principer inom hållbar utveckling ska fortsatt integreras i arbetet inom fackministerråden inklusive relevanta internationella processer.

I denna fjärde nordiska strategi för hållbar utveckling har de övergripande målen tills 2020 aktualiserats och gäller nu till och med 2025. Strategins målsättningar ska integreras i fackministerrådets sektorsprogram och omsättas till konkreta åtgärder med mätbara mål. Nordiska ministerrådet avser att redogöra för dessa konkreta åtgärder under Nordiska rådets session 2013.

Strategins målsättningar inom prioriterade områden ligger väl i linje med statsministrarnas initiativ om grön tillväxt. Den nordiska strategin kan också fungera som utgångspunkt för gemensamma inspel i internationella forum inom hållbar utveckling.

Strategiprocessen

Den nordiska samarbetskommittén (NSK) beslutade i juni 2011 att den nordiska strategin för hållbar utveckling revideras före utgången av 2012. På projektmandatet definierade NSK att syftet med revideringen är att ha ett ambitiöst styrdokument för Nordiska ministerrådets arbete med hållbar utveckling, som har stor genomslagskraft för ministerrådets verksamhet och som såväl NSK/MR-SAM som fackministerråden känner starkt ägarskap för. I tillägg ingick i uppdraget att ta fram ett nordiskt indikatorset för hållbar utveckling, som illustrerar utvecklingstendenser i Norden.

Vidare beslutade NSK att den nya strategin ska bestå av ett begränsat antal tvärssektoriella teman som innehåller aktuella, konkreta och mätbara målsättningar för det framtida nordiska samarbetet om hållbar utveckling. Det nya nordiska indikatorsetet för hållbar utveckling ska bestå av ett par nyckelindikatorer per tema, som ska vara tydligt kopplade till strategins målsättningar och basera sig på befintlig data. Samtidigt bestämde de nordiska länderna att sikta på en stark statsministerdeklaration om hållbar utveckling.

Den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling fick i uppdrag att förhandla ett förslag till en reviderad strategi. Gruppen fick skrivhjälp från en extern konsult. Norge har haft ordförandeskapet i gruppen och det överordnade ansvaret för processen.

Nordiska ministerrådets facksektorer har involverats i strategiarbetet genom tvärssektoriella möten och de har haft en möjlighet att skicka skriftliga inspel och delta i en remissbehandling. Strategin har även varit i en remissbehandling hos länderna och utvalda nationella intresseorganisationer.

Sammanfattning av innehållet

Strategin ger långsiktiga riktlinjer för Nordiska ministerrådets verksamhet fram till 2025 inom fem tvärssektoriella fokusområden. Den nya strategin ska gälla tills vidare och revideras vid behov.

Den nordiska välfärdsmodellen

Norden ska ha en stabil, uthållig och sund ekonomisk utveckling. Hållbarheten i finansieringen av den nordiska välfärdsmodellen säkras i ljuset av den demografiska utvecklingen. Sysselsättningsnivån och arbetsutbudet i Norden ska öka. Den strukturella arbetslösheten reduceras med särskild vikt på ungdomsarbetslöshet.

Hälso- och välfärdspolitik utvecklas så att länderna bevarar det sociala säkerhetsnätet och undvikar utstötning av utsatta grupper, samtidigt som Nordens konkurrenskraft säkras. Kvalitet och säkerhet i social- och hälsovården förstärkas. Folkhälsan förbättras i hela befolkningen och förebyggande insatser prioriteras.

Jämställdhet och social sammanhållning främjas med hänsyn till kön, etnicitet, religion, övertygelse, funktionsförmåga, ålder och sexuell orientering. Förebyggande satsningar genomförs inom området mänskliga rättigheter, exempelvis eliminering av fattigdom och människohandel. Även kulturens betydelse och roll identifieras och stärks inom arbetet med hållbar utveckling i Norden.

Livskraftiga ekosystem

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Den biologiska mångfalden i Norden stärks så att ekosystemen förblir robusta och fortsätter att tillhandahålla nödvändiga ekosystemtjänster för att skapa välfärd. Kunskapen stärks avseende värdet av ekosystemtjänster vilket kan bidra till utvecklandet av styrmedel som i sin tur kan stimulera en bevaring och hållbart brukande, inklusive bevarande, av den biologiska mångfalden.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

De nordiska havsområdena ska ha ett gott miljötillstånd och de ska användas på ett hållbart sätt. Förvaltningen av de nordiska havsområdena byggs på kunskap och en enhetlig ekosystembaserad förvaltning. Övergödningen av Östersjön minskas och miljös och vattenområdenas tillstånd i Östersjön förbättras. De nordiska landbaserade ekosystemen ska ha ett gott miljötillstånd och en god balans mellan skydd och hållbart bruk av dessa ekosystem säkras. Hållbart brukande av skog, genom skydd och god förvaltning av skog, säkras med hänsyn till deras mångsidiga funktioner och ekosystemtjänster. Luftföroreningskador på miljö och människor reduceras.

Ett förändrat klimat

Nordisk energiförsörjning utvecklas på ett mer hållbart sätt. Det genomförs en utökad satsning på förnybar energi och energieffektivisering i Norden. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och konsumtion av icke-förnybar energi skall brytas. Förbrukningsflexibilitet på den nordiska elmarknaden ökas.

De nordiska länderna verkar för att ett globalt klimatavtal tas fram senast 2015 med ikraftträdande 2020. I avtalet begränsas global uppvärmning till högst 2 grader Celsius med bindande förpliktelser för alla länder. Norden strävar efter att integrera miljö och klimat i utvecklingssamarbetet, samt inkludera välfärds- och sysselsättningsaspekter i klimatarbete.

Hållbart nyttjande av jordens resurser

Norden ersätter en ohållbar konsumtions- och förbrukningskultur med en mer hållbar återanvändningskultur baserad på miljöanpassad produktion och konsumtion. Hållbar konsumtion och produktion utökas genom utvecklingen av lagstiftning och ekonomiska styrmedel. Arbetet med det nordiska miljömärket Svanen utvecklas och förstärks. Nordiskt samarbete inom gröna tekniska normer och standarder utökas, däribland offentliga inköpsstandarder.

Norden bryter sambandet mellan en ohållbar förbrukning av resurser och ekonomisk tillväxt genom en ökad resurseffektivitet, återanvändning och en hållbar avfallshantering. Miljöpåverkan från produktion, varor och avfall i ett livscykelperspektiv, inklusive negativa hälso- och miljöeffekter, har minimerats. Utvecklandet av nya gemensamma tekniker och metoder främjar en mer hållbar avfallshantering i Norden.

Utbildning, forskning och innovation

Kunskap om hållbar utveckling inkluderas i utbildningen på alla nivåer. Flera unga i Norden ska få en utbildning som ger de kompetenser som efterfrågas av näringslivet.

Tvärvetenskaplig nordisk forskning och utbildningssatsning initieras till stöd för en hållbar utveckling, speciellt inom grön tillväxt samt välfärd och hälsa. Vetenskapliga resultat används i högre utsträckning som beslutsunderlag för politikens utformning.

Norden ska vara en föregångsregion när det gäller utveckling av miljöteknik och sociala innovationer till stöd för en grön tillväxt och hållbar utveckling. Finansiering av gröna investeringar och företag samordnas och förstärks.

Resurser och budget

Finansieringen av ministerrådets genomförande av strategin sker inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. De berörda fackministerråden har, inom sina sektorsbudgetar, ansvaret för finansieringen av genomförandet med betoning på strategins mål inom prioriterade områden.

I ministerrådets budget ska finnas ett separat anslag för hållbar utveckling som ska användas för att initiera gemensamma nordiska aktiviteter som främjar implementeringen av den nya strategin. Initiativen skall uppfylla kraven om nordisk nytta, vara tvärsektoriella och innovativa, samt integrera de tre aspekterna av hållbar utveckling. Dessa medel ska användas för att stöda fackministerrådets arbete inom hållbar utveckling. Anslaget för hållbar utveckling ska också hjälpa till att förstärka kommunikationsinsatser kring ministerrådets aktiviteter inom hållbar utveckling, inklusive användningen av de nordiska indikatorerna för hållbar utveckling. Utöver Norden kan anslaget för hållbar utveckling också användas för promovering av det nordiska samarbetet inom hållbar utveckling i Nordens närområden och internationellt. Nordiska ministerrådet ska också följa upp Rio+20 konferensen.

Genomförande och uppföljning

Strategin förankras gentemot Nordiska rådet genom att framläggas som ministerrådsförslag. Strategin läggs till grund för Nordiska ministerrådets budgetering och långsiktiga arbete med hållbar utveckling.

De nordiska samarbetsministrarna har i kraft av sin samordnande och assisterande roll gentemot statsministrarna det övergripande ansvaret för samordning av genomförandet av strategin. Samarbetsministrarna har ansvaret för information, rapportering, utvärdering och revidering av strategin. Nordiska ministerrådets expertgrupp för hållbar utveckling bistår samarbetsministrarna i arbetet med hållbar utveckling. Nordiska ministerrådets sekretariat tillvarar sekretariatsfunktionen för genomförande och uppföljning av strategin.

Förverkligandet av strategin sker inom ministerrådets olika samarbetsområden. Strategins målsättningar ska integreras i fackministerrådets sektorsprogram och omsättas till konkreta åtgärder med mätbara mål. Fackministerråden organiserar själva, samordnat med berörda sektorer, genomförandet av strategin, undersöker framstegen i genomförandet samt bidrar till rapporteringen om och bedömningen av genomförandet. Hållbar utveckling ska även främjas i samarbete med nordiska institutioner och samarbetsorgan.

Det tvärsektoriella samarbetet inom ministerrådet ska stödjas bl.a. genom att främja dialog och erfarenhetsutbyte mellan sektorerna kring strategin och dess målsättningar, samt deras betydelse för respektive sektor. För att underlätta en god kommunikation genom hela ministerrådsorganisationen och för att stödja en mer konsekvent förankring av hållbarhetsfrågor i verksamheten ska det utses specifika hållbarhetskontakter för varje sektor. Vidare övervägs utveckling av nya verktyg för utvärdering, rapportering och kommunikation av resultaten av hållbarhetsrelevanta aktiviteter.

De nordiska indikatorerna för hållbar utveckling ska uppdateras löpande. I tillägg ska det utarbetas årliga indikatorrapporter för att följa utvecklingen i Norden i samband med rapporteringen om implementeringen av den nordiska hållbarhetsstrategin.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Bilaga:

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Ett gott liv i ett hållbart Norden

Nordisk strategi för hållbar utveckling

2012-10-12

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Ett nordiskt perspektiv på hållbar utveckling.....	11
2. Den nordiska välfärdsmodellen.....	13
3. Livskraftiga ekosystem	15
4. Ett förändrat klimat.....	16
5. Hållbart nyttjande av jordens resurser	18
6. Utbildning, forskning och innovation.....	19
7. Förankring, genomförande och uppföljning	20

1. Ett nordiskt perspektiv på hållbar utveckling

Strategin för hållbar utveckling är den överordnade och tvärsektoriella ramen för Nordiska ministerrådets arbete. Hållbar utveckling¹ har tre ömsesidigt beroende dimensioner: den ekonomiska, den sociala och den ekologiska. En av dessa dimensioner får inte underminera förutsättningarna för utveckling inom de andra dimensionerna. Även kulturen har stor betydelse för de nordiska värderingarna. Det gäller till exempel val av livsstil, konsumtionsmönster, förhållande till naturen och acceptans för förändringsprocesser i samhället. Därför är det viktigt att inkludera kulturella frågor i arbetet för hållbar utveckling.

De nordiska länderna² har tidigt positionerat sig inom hållbar samhällsutveckling. Den nordiska välfärdsmodellen bygger på att alla människor har lika värde, respekt för mänskliga rättigheter, rättvisa, jämlikhet, god förvaltning, låg nivå av korruption, demokrati, främjande av hälsa och välbefinnande. Jämställdhet, öppenhet och engagemang är andra viktiga grundstenar. De nordiska ländernas framgång är också ett resultat av att man på ett tidigt stadium bejakade ekonomisk öppenhet och frihandel. Decennier av målinriktade miljöinsatser har förbättrat tillståndet för miljön på flera områden. Norden är rikt på naturresurser och naturresursbaserade sektorer som skogsbruk, jordbruk, fiske och gruvnäring. Detta är en viktig grund för en levande landsbygd. För att stärka ekonomi och hållbar utveckling är det viktigt att dessa resurser brukas utan att förbrukas. En hållbar förvaltning stärker de nordiska ländernas ekonomier. Höga krav på miljöhänsyn har stimulerat till ökad kunskap och teknisk utveckling, vilket i sin tur har bidragit till en växande miljöteknikexport.

Människors hälsa och välbefinnande är sammankopplade med en god livsmiljö. Möjligheten till ett rikt friluftsliv och tillgång till grönområden är viktiga ingredienser för mänskligt välbefinnande. Det ökar dessutom förståelsen för de insatser och beteendeförändringar som krävs för att utvecklingen ska bli mer hållbar.

Samtidigt står Norden inför flera utmaningar som kräver tvärsektoriella insatser där principen om hållbar utveckling måste integreras. Det totala ekologiska avtrycket av nordisk verksamhet har blivit allt större på grund av en ökad konsumtion. Den demografiska förändringen är också en nyckelutmaning för den nordiska välfärdsmodellen. Dessutom tillkommer de faktorer som följer av att det övergripande ekonomiska läget i Europa och världen förändras.

Nordiska ministerrådet ska bidra till att de nordiska länderna successivt fortsätter att förbättra välfärden och livskvaliteten för nuvarande och kommande generationer genom att skydda och tillvarata jordens förmåga att uppehålla liv i hela dess mångfald och därmed utveckla en mer hållbar

¹ **Definition hållbar utveckling** (Bruntlandkommissionens definition): "En hållbar utveckling tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov."

² Med de **nordiska länderna** menas Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna, Grönland och Åland.

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

välfärdsmodell. För att uppnå detta mål behöver Norden successivt ställas om till en grön ekonomi³. Även Nordiska ministerrådets och Nordiska ministerrådets sekretariats egen verksamhet och faciliteter ska vara hållbara. En möjlighet är att miljöcertifiera hela verksamheten. Detta skulle även kunna gälla Nordiska rådet och Nordiska kulturfonden.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Grön tillväxt har blivit en central målsättning som många länder och regioner har satt upp för att möta de stora miljö-, klimat- och energimässiga utmaningarna samtidigt som en god ekonomisk tillväxt upprätthålls. Marknaden för gröna lösningar växer och det finns potential för att Norden kan flytta fram sin marknadsposition. De nordiska statsministrarnas initiativ för grön tillväxt spelar en viktig roll i detta sammanhang. Ökad konkurrenskraft och tillväxt ska uppnås genom en effektivare resursanvändning, mer hållbar energianvändning och -försörjning samt tydligare lagstiftning och prissättning på naturresurser.

1.1 Strategins syfte och användningsområden

Det nordiska samarbetet om hållbar utveckling inleddes med en statsministerdeklaration 1998. Den första nordiska strategin för hållbar utveckling trädde i kraft 2001 och har reviderats regelbundet. En ny statsministerdeklaration antogs 2008. Detta är därmed den fjärde nordiska strategin för hållbar utveckling. Den gäller tills vidare och ska revideras vid behov.

Strategin fokuserar på områden där Norden har gemensamma intressen och utmaningar och där det finns särskilt goda förutsättningar för att bidra till hållbar utveckling. Det nordiska samarbetet ska också skapa ett mervärde och bidra till ökad kompetens och en mer effektiv resursanvändning. Strategin ger långsiktiga riktlinjer för ministerrådets verksamhet fram till 2025 och syftar till att främja Nordiska ministerrådets tvärspektoriella samarbete inom följande fokusområden: den nordiska välfärdsmodellen, livskraftiga ekosystem, ett förändrat klimat, ett hållbart nyttjande av jordens resurser samt utbildning, forskning och innovation. Utvecklingen följs upp med hjälp av indikatorer inom respektive områden.

Strategins gemensamma värdegrund och målsättningar ska integreras i fackministerrådets sektorsprogram och omsättas till konkreta åtgärder med mätbara mål. Fackministerråden organiserar tillsammans genomförandet av strategin, undersöker framstegen i genomförandet och bidrar till rapporteringen om och bedömningen av genomförandet. Den nordiska strategin kan också fungera som utgångspunkt för gemensamma inspel i internationella forum för hållbar utveckling.

³ **Definition grön ekonomi** (fritt översatt från UNEP:s definition): En grön ekonomi främjar mänskligt välbefinnande och rättvisa samtidigt som den minskar miljörisiker och bristen på ekologiska tillgångar. Enkelt uttryckt har en grön ekonomi låg koldioxidpåverkan, är resurseffektiv och omfattar alla människor. Tillväxten av inkomstnivåer och arbetstillfällen i en grön ekonomi drivs av offentliga och privata investeringar som reducerar koldioxidutsläpp och föroreningar, förstärker energi- och resurseffektivitet, och förhindrar förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Dessa investeringar behöver underlättas och stödjas av riktade offentliga bidrag, politiska reformer och nya regleringar. Den här utvecklingsvägen ska bibehålla, förstärka och om nödvändigt återuppbygga naturligt kapital som en avgörande ekonomisk tillgång och källa till offentliga fördelar, särskilt för fattiga människor vars livsuppehälle och säkerhet står i starkt beroende till naturen.

1.2 Övergripande målsättningar och principer för det nordiska hållbarhetsarbetet

Allt arbete som görs inom ramen för Nordiska ministerrådet ska ha ett integrerat hållbarhetsperspektiv. Nordiska ministerrådet ska genom nordiskt samarbete prioritera teman, processer och projekt som främjar en hållbar utveckling. Härigenom kan Nordiska ministerrådet inspirera de nordiska länderna samt andra länder och regioner till egna konkreta målsättningar och initiativ.

Den övergripande målsättningen med strategin är att de nordiska länderna successivt ska utvecklas till mer hållbara välfärdssamhällen och att skapa positiva förändringar inom en överskådlig framtid. Fram till år 2025 ska betydande resultat inom de prioriterade områdena ha uppnåtts. Nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras ett säkert, hälsosamt och värdigt liv. Hög medvetenhet om de åtgärder och processer som leder till en hållbar utveckling ska skapas i samhället.

Nordiska ministerrådet ska främja ett nordiskt samarbete för hög sysselsättning, grön tillväxt och ökad konkurrenskraft. Försiktighetsprincipen⁴, principen att förorenaren betalar⁵, producentansvar och substitutionsprincipen⁶ ska vara vägledande för arbetet. Dessutom ska externa kostnader i ökad utsträckning införlivas i priset på produkter. Urfolken har en särskild roll i skapandet av en hållbar utveckling. Dessa mål och principer ska fortsatt integreras i fackministerrådets arbete och i relevanta internationella sammanhang.

2. Den nordiska välfärdsmodellen

Hållbar utveckling och utvecklingen av den nordiska välfärdsmodellen går hand i hand. De nordiska länderna har till betydande del lyckats förena höga miljöambitioner, en hög inkomstnivå, ekonomisk tillväxt, stabil makroekonomi och ett socialt välbefinnande. Den sociala sammanhållningen, folkhälsan, fungerande socialförsäkring, bra arbetsmiljö, avtal som reglerar löner och anställningsvillkor, sociala tjänster, hälso- och sjukvård, högt deltagande på arbetsmarknaden och miljöskydd fungerar som motorer för utveckling, livskvalitet och säkerhet. De nordiska länderna har byggt sina välfärdsmodeller på en gemensam politisk intention som givit en stark sammanhållning i samhället. Den nordiska modellen kännetecknas av ett starkt samband mellan välfärds- och arbetsmarknadspolitik. Även om de nordiska ländernas välfärdssystem inte är uppbyggda på exakt samma sätt så har likheterna gjort att *den nordiska välfärdsmodellen* blivit ett begrepp.

Den nordiska samhällsmodellen är känd för universella välfärdssystem. Kärnvärdena är lika möjligheter, social solidaritet och trygghet för alla oavsett kön, etnicitet, religion, övertygelse, funktionsförmåga, ålder och sexuell

⁴ **Försiktighetsprincipen:** Om det föreligger hot om allvarlig eller oåterkallelig skada, får inte avsaknaden av vetenskaplig bevisning användas som ursäkt för att skjuta upp kostnadseffektiva åtgärder för att förhindra miljöförstöring.

⁵ **Principen om att förorenaren betalar, den s.k. polluter pays principle – PPP:** Förorenaren bär kostnaden för föroreningen.

⁶ **Substitutionsprincipen:** I valet mellan en från miljösynpunkt bättre och en sämre produkt ska den bättre väljas. Med andra ord: finns det ett miljömässigt bättre substitut till en produkt så ska detta väljas.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

orientering. Det handlar om sociala rättigheter och principen att alla ska ha lika tillgång till social- och hälso-tjänster, utbildning och kultur. Det gäller också omsorgen för socialt utsatta och sårbara grupper i samhället. Välfärdsmodellen bygger på mångfald där alla grupper integreras i samhället. Mångfaldsfrågan är relevant för de flesta områden i strategin och bör ingå i arbetet för hållbar utveckling. Möjligheten för alla att delta i samhällslivet och samhällets beslutsprocess utgör en central del i den nordiska välfärdsmodellen. Ett jämställt samhälle möjliggör att alla resurser i samhället kan nyttjas. Det bidrar i sin tur till en bättre välfärd.

Den nordiska välfärdsmodellen bygger på en samhällsstruktur med god förvaltning där förtroendet mellan generationer är centralt. Den framtida demografiska förändringen är en nyckelutmaning, främst på grund av förskjutningen av åldersstrukturen. En av de viktigaste utmaningarna blir att verka för att en större del av den arbetsföra befolkningen deltar i arbetslivet. Det innebär bland annat att den invandrade befolkningen behöver integreras bättre i samhälls- och arbetslivet. Övergångstiden från skola till arbete behöver kortas ner och möjligheterna att förlänga arbetslivet behöver förbättras.

God hälsa i befolkningen är en förutsättning för en hållbar välfärdsmodell. De samhälleliga och demografiska utmaningarna gör det nödvändigt att förstärka insatserna inom folkhälsa, bland annat att förebygga kroniska sjukdomar och skador. Det krävs också insatser för att främja aktivt åldrande så att fler kan upprätthålla funktionsförmågan och klara sig själva så länge som möjligt. En god folkhälsa påverkar ländernas konkurrenskraft, tillväxt och innovationsförmåga positivt.

Trots en relativt stark samhällsekonomisk utveckling förekommer fattigdom också i de nordiska länderna. Invandrare, långtidsarbetslösa, långtidssjuka, personer med funktionsnedsättning och ensamförsörjarfamiljer löper den största risken att drabbas. Långa arbetslöshetstider bland unga är ett särskilt allvarligt problem eftersom dessa personer riskerar att hamna utanför arbets- och samhällslivet under lång tid. Insatser för att öka sysselsättningen bland unga är därför centralt.

En annan utmaning är människohandel och jämförbart utnyttjande som kränker individens människovärde och integritet. För att kunna stoppa denna utveckling finns det ett behov av gemensamma kunskaper och förståelse för detta fenomen. Detta kräver nationellt, regionalt och internationellt samarbete.

Målsättningar fram till 2025

Långsiktigt hållbar ekonomisk tillväxt

Norden ska ha en stabil, uthållig och sund ekonomisk utveckling. Hållbarheten i finansieringen av den nordiska välfärdsmodellen säkras i ljuset av den demografiska utvecklingen. De nordiska länderna satsar på en hållbar samhällsplanering som grundar sig på regionala utvecklingsförutsättningar.

Arbete och mångfald

Sysselsättningsnivån och arbetsutbudet i Norden ska öka. Den strukturella arbetslösheten reduceras med särskild vikt på ungdomsarbetslöshet. Inkludering och mångfald ökas i nordiska samhällen och arbetsliv. Nivån på säkerhet, hälsa och välfärd i arbetslivet höjs.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallaö um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Hälsa och social trygghet

Hälso- och välfärdspolitik utvecklas så att länderna bevarar det sociala skyddsnätet mot utstötning av utsatta grupper, samtidigt som Nordens konkurrenskraft säkras. Kvalitet och säkerhet i social- och hälsosektorn förstärks. Folkhälsan förbättras i hela befolkningen. Förebyggande insatser prioriteras.

Jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter

Jämställdhet och social sammanhållning främjas med hänsyn till kön, etnicitet, religion, övertygelse, funktionsförmåga, ålder och sexuell orientering. Förebyggande åtgärder genomförs för att främja mänskliga rättigheter, till exempel för att eliminera fattigdom och människohandel.

Kultur

Kulturens betydelse och roll identifieras och stärks inom arbetet med hållbar utveckling i Norden.

3. Livskraftiga ekosystem

Jordens ekosystem förser mänskligheten med en rad livsviktiga varor och tjänster som möjliggör en fortsatt hållbar och grön tillväxt och mänskligt välbefinnande. Exempel på sådana ekosystemtjänster⁷ är livsmedel och andra biologiska råvaror, färskvatten, naturlig vattenrening, klimatreglering, koldioxidupptag, naturligt skydd mot naturkatastrofer och pollinering. Forskning visar att tillståndet för flertalet ekosystemtjänster har försämrats betydligt. Detta äventyrar det internationella samfundets möjligheter att uppnå de av FN uppsatta millenniemålen och har betydande påverkan på industrin och mänskligt välbefinnande.

Nordiska ministerrådet har (2011-2012) initierat en studie⁸ med särskilt fokus på de nordiska länderna som bygger på den internationella rapporten "The Economics of Ecosystems & Biodiversity" (TEEB). Denna tydliggör kostnaden för förlusten av biologisk mångfald och ekosystemtjänster jämfört med vad det skulle kosta att bevara dem. Denna forskning understryker betydelsen av att värdera ekosystemtjänster och naturresurser på rätt sätt och att dessa kostnader integreras i nationella räkenskaper och i underlag för beslutsfattande.

Även om Norden kan anses vara en föregångare avseende hållbart brukande av både förnyelsebara och icke förnyelsebara naturresurser så finns

⁷ Begreppet **ekosystemtjänst** utgår från människans behov och välbefinnande och inkluderar därför de varor och tjänster som ekosystemen producerar. Ett ekosystem är en samling växter, djur, och mikroorganismer som interagerar med varandra och den icke levande miljön. Ekosystemtjänster kan ibland förväxlas med biologisk mångfald eller biodiversitet. Biologisk mångfald avser artrikedomen av allt levande på jorden, det vill säga variationerna inom arter och mellan arter och ekosystem. Artrikedomen, eller biologisk mångfald, är inte en ekosystemtjänst. Snarare är biologisk mångfald en förutsättning för alla ekosystemtjänster. Ekosystemtjänster i sin tur bidrar till biologisk mångfald.

⁸ <http://www.ieep.eu/work-areas/biodiversity/valuing-biodiversity-and-ecosystem-services/2011/02/initiating-a-teeb-assessment-for-the-nordic-countries>

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

det stor potential för förbättring. En nyckelutmaning är att utveckla hållbara driftsformer under de olika natur- och klimatförhållandena i Norden och samtidigt möta efterfrågan från en växande världsbefolkning. De största ekosystemrelaterade utmaningarna i Norden är att mark och skog försämras genom förorening och kortsiktig förvaltning, och att den marina miljön försämras på grund av utsläpp från landbaserade föroreningskällor.

För att förebygga förorening av den marina miljön och kustområdena är det viktigt att åtgärda problemen vid källan. Exempelvis Östersjön, en nästan slutet, grund och kall bräckvattensbassäng, är mycket sårbar. Den påverkas i hög grad av den kraftiga belastningen från mänskliga aktiviteter i kuststaterna. Det allvarligaste problemet är övergödning. Dessutom har höga halter av skadliga ämnen, bland annat tungmetaller, uppmätts. De kraftigt ökade och alltjämt tilltagande olje- och kemikalietransporterna särskilt på Finska viken ökar också risken för olje- och kemikalieskador.

Aktiviteten i Arktis med ökad skeppsfart och transporter av olja och gas innebär att nordiska områden i Nordatlanten utsätts för ökade miljörisker. Ett ökat säkerhets- och beredskapspolitiskt arbete bör därför prioriteras högt.

Målsättningar fram till 2025

Hållbar naturresursförvaltning

Den biologiska mångfalden i Norden stärks så att ekosystemen förblir robusta och fortsätter att tillhandahålla nödvändiga ekosystemtjänster för att skapa välfärd. Kunskapen om värdet av ekosystemtjänster stärks. Detta kan bidra till att utveckla styrmedel som i sin tur kan stimulera ett hållbart bruk och bevarande av den biologiska mångfalden.

Marina ekosystem

De nordiska havsområdena ska ha ett gott miljötillstånd och användas på ett hållbart sätt. Förvaltningen av havsområdena byggs på kunskap och en enhetlig ekosystembaserad förvaltning. Övergödningen av Östersjön minskas och miljös och vattenområdenas tillstånd i Östersjön förbättras.

Landbaserade ekosystem

De nordiska landbaserade ekosystemen ska ha ett gott miljötillstånd. En god balans mellan skydd och hållbart bruk av dessa ekosystem säkras. Hållbart skogsbruk säkras genom skydd och förvaltning. Hänsyn tas till skogens mångsidiga funktioner och ekosystemtjänster.

Luft

Luftföroreningskador på miljö och människor reduceras. Föroreningar ska inte överskrida de tillåtna gränsvärdena och internationella krav för luftkvalitet eller gränserna för vad naturen tål. Kunskap om kopplingen mellan luftföroreningar och klimatändringar stärks.

4. Ett förändrat klimat

Klimatförändringarna är en viktig utmaning som redan medfört betydande konsekvenser för människa och miljö. Förenta nationernas klimatpanel (IPCC) räknar med en fördubbling av koncentrationen av koldioxid (CO₂) i atmosfären i förhållande till förindustriell tid. Detta beräknas i sin tur med-

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

föra en ökning av genomsnittstemperaturen med 1,1–6,4 grader Celsius de närmaste hundra åren.

Klimatförändringen förväntas få stora ekonomiska och mänskliga konsekvenser, bland annat ökad vattenbrist i vissa regioner, höjd havsnivå, tätare värmeböljor, fler stormar och havsförsurning. Risken för rubbningar i naturliga ekosystem och accelererande förlust av biologisk mångfald är betydande med en försämrad välfärd för många människor som följd. Inom den nordiska regionen är effekten av klimatförändringarna störst i Arktis där känsligheten är särskilt stor.

Klimatförändringarna har stor inverkan på ekosystemet i havet och på de marina resurserna. Utmaningarna förstärks av klimatrelaterad havsförsurning som enligt många forskare anses vara det största hotet mot marina ekosystem. Fiskebeståndens ändrade migrationsmönster kan medföra ekonomiska, politiska och förvaltningsmässiga problemställningar. Detta kräver i sin tur stärkt regionalt samarbete. Även städer och infrastruktur påverkas negativt av ett förändrat klimat, exempelvis genom skador orsakade av kraftiga skyfall och andra extrema väderfenomen - något som bedöms öka i framtiden.

De nordiska länderna har en viktig uppgift i att vara pådrivande i de internationella klimatförhandlingarna. Målsättningen är att begränsa den globala temperaturökningen till högst 2 grader Celsius i förhållande till förindustriell nivå för att undgå de mest skadliga effekterna av den globala uppvärmningen. Detta ambitiösa klimatmål kräver omfattande och omedelbara åtgärder i alla länder.

Det är nödvändigt att globalt bryta kopplingen mellan fossil energianvändning och ekonomisk tillväxt. Dessutom behöver samhällen och städer anpassas till pågående och förväntade effekter av klimatförändringarna. Klimatanpassning omfattar förändrade brukningsmetoder och markanvändning, bland annat utvecklande av grödor och trädsorter som är mer motståndskraftiga mot nya typer av smittämnen i jord- och skogsbruket.

Men anpassningsstrategier och lindring av klimatförändringar är inte bara en teknisk fråga. Även den sociala dimensionen och könsperspektivet bör inkluderas och tas hänsyn till där det är relevant. På så sätt kan man effektivisera anpassningsåtgärderna och bättre stödja arbetet med att lindra klimatförändringarna och verka för en hållbar utveckling.

Energieffektiviseringar inom områden som transport⁹, boende/byggande, produktutveckling och en övergång till en större andel förnybar energi är exempel på viktiga åtgärder för att reducera utsläppen av växthusgaser. Samtidigt förväntas fossila energikällor få fortsatt stor betydelse även i framtiden. Det är därför nödvändigt att också stödja åtgärder som bidrar till ett minskat användande av fossila energikällor och minskade utsläpp av växthusgaser även utanför Nordens gränser. Åtgärder för anpassning till klimatförändringarnas effekter i sårbara och mindre utvecklade länder ska också stödjas. Behovet av nya tekniska och sociala innovationer kan även skapa affärsmöjligheter för det nordiska näringslivet.

⁹ Transportsektorn är viktig i sammanhanget, men eftersom transport inte utgör ett eget samarbetsområde inom ramen för Nordiska ministerrådet behandlas transportsektorns ansvar för omställning till hållbar utveckling inte direkt i denna strategi.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

Målsättningar fram till 2025

Energi

Nordisk energiförsörjning utvecklas på ett mer hållbart sätt. Det genomförs en utökad satsning på förnybar energi och energieffektivisering i Norden. Sambandet mellan ekonomisk tillväxt och konsumtion av icke förnybar energi ska brytas. Flexibel elförbrukning på den nordiska elmarknaden ökas.

Klimat

De nordiska länderna verkar för att ett globalt klimatavtal tas fram senast 2015 med ikraftträdande 2020. I avtalet begränsas global uppvärmning till högst 2 grader Celsius med bindande förpliktelser för alla länder. Norden strävar efter att integrera miljö- och klimatfrågor i utvecklingssamarbetet och att inkludera välfärds- och sysselsättningsaspekter i klimatarbetet.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

5. Hållbart nyttjande av jordens resurser

Den ekonomiska tillväxten har skapat förutsättningar för höjd materiell välfärd. Samtidigt skapar tillväxten betydande sociala och miljömässiga utmaningar. På många områden upphävs de miljövinster som uppnåtts med hjälp av effektiv miljöteknologi av en ökad och ohållbar konsumtion. Problemen kan ofta hänföras till frågor kring livsstil, framför allt bland världens välbärgade människor där hushållens konsumtion står för omkring hälften av miljöpåverkan.

På den globala Rio+20 konferensen om hållbar utveckling i Rio de Janeiro 2012 beslutades ett globalt 10-årigt ramverk av program för hållbar konsumtion och produktion. Detta kommer att spela stor roll för det fortsatta arbetet på området. Vidare beslutades att inleda ett arbete med globala hållbarhetsmål, där naturresursfrågor och hållbar konsumtion och produktion förmodligen kommer att vara viktiga temaområden. Rio+20 beslutade också att utveckla indikatorer som kompletterar bruttonationalprodukt som ett mått på utveckling.

Även om de nordiska länderna har stärkt sina miljöinsatser, exempelvis genom lagstiftning, ekonomiska styrmedel, miljömärkning och en effektivare miljöteknologi, så har det totala ekologiska avtrycket blivit allt större. Det gäller även utanför Nordens gränser. Livsmedel, boende och transporter är områden som är särskilt miljöpåverkande, eftersom de i hög utsträckning nyttjar energi- och vattenresurser. De nordiska länderna behöver reducera de miljö-, sociala- och hälsoproblem som hör samman med en ohållbar konsumtion och produktion av varor och tjänster.

Miljöbelastningen från olika livsmedel orsakad av bland annat djurhållning, transporter och svinn i livsmedelskedjan varierar för olika produkter och kan även påverka livsmedelssäkerheten och djurhälsan. Att ha hållbara kostvanor innebär att beakta en rad olika perspektiv. Det handlar exempelvis om att välja livsmedel med så liten negativ miljöpåverkan som möjligt, men som också främjar social utveckling och befolkningens hälsa. Det innebär att äta säker och näringsriktig kost som reducerar övervikt, fetma eller andra livsstilssjukdomar. Det handlas också om att produktionen är hållbar.

Efterfrågan och val av boende påverkas av att det i de nordiska länderna blir fler ensamhushåll och större bostadsytor. Ett hållbart boende förutsätter effektiv användning av energi och andra naturresurser. Det inkluderar också hälso- och privatekonomiska aspekter, säkerhet och tillgänglighet. Det hållbara boendet ställer dessutom krav på närhet till arbetsplatser, butiker, avfallsinsamling, ett väl utbyggt system för kollektivtrafik, gång- och cykelvägnät och annat som konsumenterna är beroende av i vardagen för att göra hållbara val.

För att främja en grön tillväxt är det viktigt att öka resurseffektiviseringen, att vara varsam med ändliga resurser och att skapa en ny syn och lösning på avfallsproblematiken. Avfall bör i högre grad betraktas som en värdefull råvara, samtidigt som avfall som innehåller miljögifter bör tas ur kretsloppet. Miljöpåverkan från produktion, varor och avfall bör minimeras ur ett livscykelperspektiv.

Genom att de nordiska länderna agerar tillsammans kan satsningar inom grön tillväxt uppnå en större massa, skapa en större marknadsstorlek och få ett större politiskt genomslag i pågående internationella processer. Offentliga, privata, och enskilda konsumenterna påverkar utbudet genom sin efterfrågan och medverkar till att driva fram hållbara produkter och tjänster. Den offentliga sektorn har en strategisk funktion som beställare av hållbara produkter och tjänster. Näringslivet har också en viktig roll, bland annat genom utökat samarbete med leverantörskedjorna avseende miljö- och sociala aspekter, företagens samhällsansvar (CSR) och miljömärkning.

Målsättningar fram till 2025

Hållbar konsumtion och produktion

Norden ersätter en ohållbar konsumtions- och förbrukningskultur med en mer hållbar återanvändningskultur baserad på miljöanpassad produktion och konsumtion. Hållbar konsumtion och produktion utökas genom lagstiftning, ekonomiska styrmedel, information och utbildning samt genom infrastrukturella åtgärder som underlättar för konsumenterna att agera hållbart. Arbetet med det nordiska miljömärket Svanen utvecklas och förstärks. Nordiskt samarbete inom gröna tekniska normer och standarder utökas, däribland offentliga inköpsstandarder. Nordiska ministerrådet och dess sekretariat har integrerat ett hållbarhetsperspektiv i hela sin verksamhet.

Resurseffektivitet och avfall

Norden bryter sambandet mellan en ohållbar resursförbrukning och ekonomisk tillväxt genom en ökad resurseffektivitet, återanvändning och en hållbar avfallshantering. Negativa miljö- och hälsoeffekter från produktion, varor och avfall i ett livscykelperspektiv (alltså även i andra länder) har minimerats. Förebyggande och återvinning av avfall ska effektiviseras samtidigt som avfall i högre grad ska betraktas som en värdefull råvara. Utvecklingen av nya gemensamma tekniker och metoder främjar en mer hållbar avfallshantering i Norden.

6. Utbildning, forskning och innovation

Goda förutsättningar för utbildning, forskning och innovation är viktiga komponenter för en grön ekonomi. Ökad kunskap

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

om hållbar utveckling ligger till grund för att förändra attityder och beteenden hos individer, företag och organisationer. Kunskapen behövs för att hitta lösningar på framtida utmaningar för att verka för en hållbar utveckling. Kunskap och ny teknologi, men också förmågan att ta tillvara på människors kompetens, är grundstenar för Nordens konkurrenskraft och har bidragit till internationellt framgångsrika företag.

En central förutsättning för utveckling av en mer miljöanpassad teknologi är myndigheternas möjligheter att prissätta och reglera utsläpp av miljöfarliga ämnen. Med sådana möjligheter ökas den potentiella lönsamheten av forskning och utveckling.

Forsknings- och innovationsmiljöerna bör mobiliseras genom investeringar och hela befolkningen ska ha samma möjligheter till kunskapsbyggande och utbildning av god kvalitet. Nivåerna för satsning på forskning och innovation kommer att variera mellan de nordiska länderna. De mål som ställs upp för utbildning om hållbar utveckling ska utgå från den egna kulturen och de lokala sociala, ekonomiska och miljömässiga förhållandena. Forsknings- och innovationsmiljöerna bör mobiliseras till att ta upp problem av särskild relevans för användningen av jordens resurser.

Målsättningar fram till 2025

Utbildning

Kunskap om hållbar utveckling inkluderas i utbildningen på alla nivåer. Fler unga i Norden ska få en utbildning som ger de kompetenser som efterfrågas av näringslivet.

Forskning

Tvåvetenskaplig nordisk forskning och utbildningssatsningar initieras till stöd för en hållbar utveckling. Det ska ske i samverkan med liknande nationella och europeiska initiativ, exempelvis inom området bioekonomi. Nordiskt samarbete utökas inom forskning och utbildning för grön tillväxt, välfärd och hälsa. Vetenskapliga resultat används i högre utsträckning som beslutsunderlag för politikens utformning.

Innovation

Norden ska vara en föregångsregion när det gäller utveckling av miljöteknik och sociala innovationer till stöd för grön tillväxt och hållbar utveckling. Ett nordiskt samarbete ska utvecklas omkring testning och utveckling av energiteknologi och möjligheter till gemensamma nordiska test- och demonstrationsanläggningar ska undersökas. Finansiering av gröna investeringar och företag samordnas och förstärks.

7. Förankring, genomförande och uppföljning

Allt arbete som görs inom ramen för Nordiska ministerrådet ska ha ett integrerat hållbarhetsperspektiv. Strategin läggs till grund för Nordiska ministerrådets budgetering och långsiktiga arbete med hållbar utveckling. De nordiska samarbetsministrarna har i kraft av sin samordnande och assiste-

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4

rande roll gentemot statsministrarna det övergripande ansvaret för samordning av strategins genomförande. Samarbetsministrarna har ansvaret för information, rapportering, utvärdering och revidering av strategin. Nordiska ministerrådets expertgrupp för hållbar utveckling bistår samarbetsministrarna i arbetet med hållbar utveckling.

Förverkligandet av strategin sker inom ministerrådets olika samsamarbetsområden. Strategins målsättningar ska integreras i fackministerrådets sektorsprogram och omsättas till konkreta åtgärder med mätbara mål. De organiserar själva, samordnat med berörda sektorer, genomförandet av strategin, undersöker framstegen och bidrar till rapportering och bedömning av genomförandet. Hållbar utveckling ska även främjas i samarbete med nordiska institutioner och samsamarbetsorgan.

Finansieringen av ministerrådets genomförande av strategin sker inom ramen för Nordiska ministerrådets budget. De berörda fackministerråden ansvarar, inom sina sektorsbudgetar, för finansieringen av genomförandet med betoning på strategins mål och prioriterade områden.

Samarbetsministrarnas anslag för hållbar utveckling ska användas för aktiviteter som stödjer implementeringen av den nordiska strategin för hållbar utveckling. Dessa initiativ ska uppfylla kraven om nordisk nytta, vara tvärspektoriella och innovativa samt integrera de tre aspekterna av hållbar utveckling. Anslaget ska också användas för att förstärka kommunikationsinsatser kring ministerrådets aktiviteter inom hållbar utveckling, inklusive användningen av de nordiska indikatorerna för hållbar utveckling. Aktiviteterna ska riktas både till Norden, dess närområden och internationellt. Nordiska ministerrådet ska även följa upp och implementera Rio+20 konferensens resultat.

Det tvärspektoriella samarbetet inom ministerrådet ska stödjas, bland annat genom att främja dialog och erfarenhetsutbyte mellan sektorerna kring strategin och dess målsättningar och deras betydelse för respektive sektor. För att underlätta en god kommunikation genom hela ministerrådsorganisationen och för att stödja en mer konsekvent förankring av hållbarhetsfrågor i verksamheten ska det utses specifika hållbarhetskontakter för varje sektor. Vidare övervägs utveckling av nya verktyg för utvärdering, rapportering och kommunikation om resultaten av hållbarhetsrelevanta aktiviteter.

De nordiska indikatorerna för hållbar utveckling ska uppdateras löpande. Dessutom ska det utarbetas årliga indikatorrapporter för att följa utvecklingen i Norden i samband med rapporteringen om implementeringen av den nordiska hållbarhetsstrategin.

Obs! Respektive fokusområden kommer att kompletteras med indikatorer under hösten 2012.

Nordiska rådet

B 284/miljö

Fjallað um í:
Umhverfis- og
náttúruauðlindanefnd

Fylgiskjal/-skjöl:
- Ráðherranefndartillaga

J.nr. 12-00240-4